

Asia: VN/23332/2026

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi datakeskusrekisteristä

Lausunnonantajan lausunto

Soveltamisala: 0,5 megawatin raja-arvo ja turvallisuuspoikkeus (1 §)

-

Ilmoitusvelvollisuuden ajankohta (5 §)

-

Ilmoituksen yhteydessä toimitettavat tiedot sekä tietojen toimittamisesta poikkeaminen (6 §)

Momentin 11 kohdalla tulisi edellyttää myös tietoa siitä, millaista maankäytön muutosta hankkeesta aiheutuu (missä käytössä hankkeen alue on tai oli ennen hankkeen aloittamista) ja miten rakentamisen mahdolliset ekologiset haittavaikutukset huomioidaan (esimerkiksi tieto mahdollisesta ekologisesta kompensaatiosta). Nämä tiedot auttaisivat viranomaisia arvioimaan, miten hankkeet sopivat yhteen Suomen kansallisten ympäristövelvoitteiden kanssa. Jos rekisteri olisi (liiketalaisuuksiksi katsottavia tietoja lukuunottamatta) julkinen, nämä tiedot tukisivat myös muita yhteiskunnallisia toimijoita.

Momentin 12 kohdalla tulisi edellyttää myös tietoa varavoiman arvioiduista käyttötunneista ja vuosittaisista khk-päästöistä. Tämä tieto auttaisi viranomaisia arvioimaan, miten hankkeet sopivat yhteen esimerkiksi Suomen kansallisen ilmastolain tavoitteiden kanssa.

Lisäksi tulisi edellyttää mahdollisen oman energiantuotannon osalta arviota käytön vuosittaisista kasvihuonekaasupäästöistä.

Muutoksista ilmoittaminen ja muutositilmoitusten ajankohta (7 §)

-

Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus, tietojenantovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen (10, 11 ja 12 §)

Rekisterin tulisi olla (liikesalaisuuksiksi katsottavia tietoja lukuunottamatta) julkinen ja kaikkien käyttäjien vapaasti käytettävissä. Tällöin rekisteristä saatavilla olevat tiedot palvelisivat viranomaisten lisäksi myös muita yhteiskunnallisia toimijoita, kuten esimerkiksi akateemista tutkimusta, journalismia ja kansalaisjärjestöjä. Rekisteri voisi toimia myös hankkeista kiinnostuneiden kansalaisten tietopankkina. Kaikki tämä tukisi julkisen keskustelun tietopohjaa ja vahvistaisi demokraattista päätöksentekoa.

Voimaantulon ajankohta sekä siirtymäaika rakentamisvaiheessa ja toiminnassa olevien datakeskusten osalta (15 §)

-

Huoltovarmuuskeskuksen tehtävä ja sen resursointi

Huoltovarmuuskeskuksen edellytetään julkaisevan vuosittain datakeskusten toimiala- ja aluekehitystä koskeva julkinen yhteenveto. Tämän yhteenvedon sisällöstä tulisi kirjata tarkemmin. Nyt pykäläkohtaisissa perusteluissa esitetään vain ehdollinen lista: "Julkaisussa voitaisiin esittää esimerkiksi tilastollisia ja alueellisia koontitietoja datakeskusten määrästä, kapasiteetista, investointikehityksestä, sähkönkäytöstä tai muista toimialan kehitystä kuvaavista tunnusluvuista." Esitämme, että virkkeen alku muutetaan muotoon "Julkaisussa tulee esittää tilastollisia ja alueellisia..."

Muut esitystä koskevat huomiot

Datakeskukset ja niiden rakentaminen ovat nousemassa monella tapaa merkittäväksi tekijäksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Hankkeet herättävät suurta kiinnostusta, sillä niissä nähdään usein taloudelliset mahdollisuudet mutta toisaalta myös huolia esimerkiksi sähkönn hinnasta tai paikallisista ympäristövaikutuksista. Kuten luonnoksessa todetaan, datakeskuksia koskevaa tietoa on tarjolla varsin hajanaisesti eivätkä nämä tiedot "anna ajantasaista ja koottua kuvaa datakeskushankkeista".

Esitetty rekisteri pyrkii korjaamaan tilanteen joidenkin viranomaisten tietotarpeiden näkökulmasta. Samalla olisi kuitenkin syytä huomioida, että kootulle ajankohtaiselle tiedolle on myös laajempaa tarvetta. Datakeskusrekisteri olisi syytä kehittää lähtökohtaisesti niin, että siihen kerätyt toimijakohtaiset tiedot olisivat mahdollisimman kattavasti myös julkisesti saatavilla. Tällöin rekisteri tukisi viranomaisten lisäksi myös akateemista tutkimusta, journalismia ja kansalaisjärjestöjen työtä sekä toimisi hankkeista kiinnostuneiden kansalaisten tietopankkina. Kaikki tämä tukisi aiheesta käytävän yhteiskunnallisen keskustelun tietopohjaa ja vahvistaisi demokraattista päätöksentekoa.

Lisäksi esitämme, että lain tavoitteisiin tulisi kirjata myös se, että rekisteriin kerättävillä tiedoilla seurataan niiden ympäristövaikutuksia. Datakeskusten rakentamiseen voi liittyä esimerkiksi metsäkatoa tai fossiilisen energiantuotannon lisärakentamista. Ala kasvaa nopeasti ja käyttää runsaasti energiaa, ja sillä voi siten olla lähitulevaisuudessa merkittäviäkin ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Tästä syystä rekisteriin kerättävillä tiedoilla tulisi tukea myös viranomaisten ja päättäjien mahdollisuuksia seurata alan tilannekuvaa ympäristönsuojeluun ja esimerkiksi ilmastolain toimeenpanoon liittyen.

Leipola Lasse
Finnwatch ry